

Plan Estratégico Acción Social MERCOSUR-pe (PEAS)

Plan Estratégico Acción Social MERCOSUR-pe (PEAS)

MINISTRO KUÉRA DESARROLLO SOCIAL PEGUA ATY (RMADS)

República Argentina-pegua,
Ministra de Desarrollo Social, ALICIA KIRCHNER

República Federativa del Brasil-pegua,
Ministra de Desarrollo Social y Combate al Hambre,
TEREZA CAMPELLO

República del Paraguay-pegua,
Ministro Secretario Ejecutivo de Acción Social,
HUGO RICHER

República Oriental del Uruguay-pegua,
Ministro de Desarrollo Social, DANIEL OLESKER

INSTITUTO SOCIAL DEL MERCOSUR

Consejo

Representantes Titulares

Secretaria de Organización y Comunicación
Comunitaria del MDS-AR
INÉS DEL CARMEN PÁEZ D'ALESSANDRO

Secretario Ejecutivo Sustituto del MDS-BR
MARCELO CARDONA ROCHA

Directora General de Políticas Sociales
y Desarrollo Territorial de la SAS-PY
STELLA GARCÍA

Director de Políticas Sociales del MIDES-UY
ANDRÉS SCAGLIOLA

Representantes Alternos

Coordinadora de la Coordinación de Articulación
de Asuntos Internacionales del MDS-AR

ANA MARÍA CORTÉS

Jefa de la Asesoría Internacional del MDS-BR

ALINE SOARES

Director de Relaciones Internacionales de la SAS-PY

VICTOR LEZCANO

Jefe de la Unidad de Asuntos Internacionales
del MIDES-UY

GUSTAVO PACHECO

Director Ejecutivo

CHRISTIAN ADEL MIRZA

Ñamyesakãmi

Oñembohasávo guaraní ñe'ëme ojejesareko ko'ã mba'ére: ojehei guarani ñe'ë ojeporu háicha ko'ãga, oipuru mimi español ñe'ë, ikatu haguãicha hesakã porãve umi contenido.

Índice

- 09.** Ñe'ë Ñepyrü
- 19.** Política Social MERCOSUR-pe: Toñemotenonde
Políticape Tekopeteïcha, Christian Adel Mirza
- 35.** Decisión de Aprobación del Documento
“Ejes, Directrices y Objetivos Prioritarios del
Plan Estratégico de Acción Social del MERCOSUR”
(MERCOSUR/CMC/DEC. N° 12/11)
- 39.** Plan Estratégico Acción Social MERCOSUR-pe
(PEAS)
- 75.** Instituto Social del MERCOSUR
- 83.** Contactos

ÑE'Ë ÑEPYRÛ

MERCOSUR oñepyrü ypy 1990-pe, ha upete guive oku'e ha okakuaa ohóvo tetã nguéra joajuverã rekávo, upévarã omombareteve estructura, omyesakãve hembipota ha ohupitýmava. Upete guive ko bloque¹ okakuaa ha oike oikeve ipype socio pyahu oïva avei ko regiónpe, péicha oñepyrü peteĩ plataforma estratégica ojepysóva pe tetã guasúre voi ha Cono Sur guive mundo pýre.

Ko'ãga MERCOSUR tuichámi ojuavy pe objetivo ppykuégui. Oñepyrü ramo guare ojehecha kuri te-kotevêha ko región pegua ojoaju ojuehe ha upérõ ojehecha kóva ikatuha oiko economía ha comercio

1. Tetã aty MERCOSUR oĩháme ko'ã Estado: Argentina, Brasil, Paraguay ha Uruguay.

rupivénte, ko continente tuichakue javeve. Ha péicha okakuaa kuri 10 años pukukue aja, oiko ichugui peteĩ MERCOSUR viru jehekarãnte, upéinte oguahẽ kuri pe crisis guasu año 2000 opávo, upérõ ñeipyryũ ikangy umi ñemurãnte ojoajúva región ryepýpe ñemboguatáva, hesakã ñeipyryũma upéro ndaipóriha akãrapu'ã ha heta hetave katu imboriahúva ha ndaipóriha mamópa ñemba'apo haguã. Upéicha MERCOSUR oheja mbegue katu ohóvo viru jeheka ha ñemurã, omotenondéva mercado, aduana, arancel ha ñemu opaichagua, ñandu tekotevẽha ojeheka ambue tape oïve haguã joaju ko yvy guasúpe.

Oñeipyryũvo ko siglo pyahu, iñapysẽ mimi gobierno progresista ko bloque-pe ha ñeipyryũ kuri ñembo-pyahu heta mba'e, tetã háicha tenonderã ha upe rire mbegue katúpe ojepyso Región-pe. Upete guive ñemoambue joaju reko ha ñeipyryũ ñeipensa peteĩ proyecto estratégico Región háicha ha péicha ñembo-hape upe ñehenóiva, dimensión social. Ñeipyryũame,

kóva ndahasýi, jaikuaa háicha MERCOSUR yma guaré-pe ndoikéi va'ekue voi tembiaporãme umi tema social, cultural, política, tekoha, ñemitỹ ha teko tee rehegua, ndojehecháigui ikatuha oipytyvõ ojoaju porãverã.

Pe tyai oiko va'ekue economía, política ha social ryepýpe oñeñandu mbarete ko región-pe año 1998/2002 peve, ohechauka porã modelo yma guare moõ pevépa ikatu oguahẽ Estado kuérape, avei omokangy MERCOSUR-pe ha ndaikativéi omboguata mba'évéichagua tembiapo oñembosako'i va'ekue tetã nguéra joajurã ha péicha oñepyrũ itapykue pe mercantilismo ha burocracia oñapytĩ arémava heta institución-pe.

“La nueva cuestión social”² oike mbareteve kuri ha katu hapyrekuerépe oheja jeýnte heta tetãme mbori-

2. Oñehenói cuestión social ndojekuaa porãigui peteĩ sociedad guasúpepa oipytyvõ ojoaju haguã terãpa oporombyaive uvei. Oñatõi mbarete sociedadape añetehápepa ikatúta oikove ijehehegui odependepa guasu ramo jepe ojuehe. Kóva jajuhúta kuatiahai. CASTEL, Roberto: *La metamorfosis de la cuestión social*, Buenos Aires, 1997.

ahu, teko joavy, mba'apo'ỹ ha ñemboyke ko región ryepýpe. Ko región-pe proceso ryepýpe oñemoambue heta mba'e, ojejuhu coyuntura regional-pe oĩ jeyha “mboriahu pyahu” ojeheróva ha péicha pokã tapicha ha familiape oñepytyvõ upe política social asistencialista ryepýpe. Ha péicha imbaretévéntema teko joavy are guivéma oñembohapyva ñane región-pe ha jaikuaa háicha kóva rupi ijetu'u oĩ haguã joaju ohekáva teko porãve Estado kuéra.

Ko'ãga oĩ háicha ijetu'u ha ipoguasú MERCOSUR raperã, oĩ heta tapicha, ohupyty mimi ramo jepe ichupe ñopytyvõ araka'eve ndohupyty mo'ãi oikotevẽ háicha pe ñemurã ryepýpente oku'érõ, tekotevẽ ojepysove ikatu haguãicha añetehápe oiko pe integración ojehekáva. Oje'e háicha ko Región-pe ojejuhu MERCOSUR ha umi Estado oĩva ipype ojuhu va'erãha peteĩ teko ha tape ipyahúva, omombarete va'erã tembiapo joaju ha añetehápe tojeheka tape oiko haguã hekopete integración omoañetevéva política pública

región háicha. Tekotevë oñembopyahu, umi tuicha háicha ojuhupityséva, toñemaña ambue hendáicha hese ha añetehápe togueru teko porãve “desarrollo”³ maymavépe guarã, péicharõ mante ikatúta pueblo oñakãrapu’ã jojapa oĩmíva guive ko región Cono Sur América-pe.

Jahecha pyahu MERCOSUR he’ise tekotevêha ja-jesareko hese toguata peteĩ proyecto político hape teévaramo ha upépe toike integración económico-social, upéicha avei hendive ñamomba’e políticas sociales ko región tuichakue javeve, péicharõ mante ñamboykéta pe jeiko porã oĩha virúpente.

3. Amartya Sen (2000) ohechakuaa ha ombopyahupaite pe desarrollo socialpe mba’éichapa tekotevë ojehecha, ha’e he’i yvypóra ha aty oikotevêha libertad ha oñakãrapu’ã haguã katu ndaha’etí va’erã ojejesareko va’erã viru ñembyatyre añonte, he’i oñekotevêha hetave mba’ére: ojedecidikuaa ha oportunidad rehe. “Upévore, ojehekáramo añetehápe desarrollo, tenonderáite voi oñekytĩ va’erã opa mba’e yvypórape omosã mbaretéva: mboriahu asy, ndaipóri oportunidad tembiaporã, oñemochapimba servicio público kuéra. Iñapytu’ũ rapykuere ojejuhu”. SECCIÓN BRASIL, “Dimensión Social del MERCOSUR” ijatýrõ guare Ministro ha Autorida kuéra Desarrollo Social Mercosur pegua Aty ha Estado asociado, junio 2006.

Ñañandúramo tuicha mba'eha pe oñehenóiva Dimensión Social tetã nguéra joaju ha akārapu'ārã he'ise ojepoi va'erāvaha umi política social ymave guarégui omotenonde va'ekue economía añónte, tekotevẽ uvei ojerereko política publica omoñakarapu'ã añetéva akóinte yvypórape. Ha péicha ojejuhu oĩmbaiteha umi tekotevẽva oñakarapu'ã haguã ñande rapicha kuéra ko sociedad-pe.

Tekotevẽ akóinte jareko ñande resa renondépe ko mba'e: umi tembiapoita oku'éva maravérõ ndoiko mo'ãi, ndaipóri ramo umi mba'e tekotevẽva pueblo oĩmíva ko región-pe apytu'ũ ndojerái ramo, ndopáyri ha nonemomba'ei ramo hese, kóicha hesakāramo ñandéve ñaime peteĩ mba'e ikatu'yva ñamboyke renondépe ha ñame'ẽ tembiporu tekotevẽva pe integración heko potíva, iporã ha iñañetéva oĩ haguã ko regionpe, ha okakuaa haguã ohóvo integración hete porãva sociedad háicha oikovéva teko joja ryepyépe.

Ha avei, umi apañuái social rehe ojepoko va'erã tuicha háicha hapoite guive, oñeñeha'ã va'erã ojejuhupaite tape oñesë haguã apañuáigui. Ko'ã mba'ére oñempyenda MERCOSUR ha omaña pe Dimensión Social rehe tekotevêha oguata ambue tembiapo kuéra ndive: “política social iñañetéva ohechapaite pe realidad ha omoinge ipype: economía, social, político ha tekotee kuéra rehegua”⁴.

Instituto Social MERCOSUR-pe (ISM), oñepyrü ikatu haguã imbarete pe institución reko ojehekáva umi Ministro ha Autoridades Desarrollo Social MERCOSUR-pegua (RMADS) oñembyaty jave, ha avei ohechauka haguã oipytyvõ mbareteha pe “Comisión de Coordinación de Ministros de Asuntos Sociales” MERCOSUR-pe (CCMAS)⁵, kóva omohenda va'erã

4. XIII Ministro ha Autorida kuéra Desarrollo Social Mercosur pegua Aty ha Estado Asociado Acta N° 02/07, Anexo 5, Montevideo, 23 noviembre 2007.

5. Kóva peteĩ órgano social oñembyatypahápe Ministro Aty Area Social pegua, ko tema ndopytái hína ministerio kuéra pópente, heta sector oĩ omba'apo poráva ko social-pe. Ko órgano odiseña ha ombohape pe Plan Estratégico de Acción Social MERCOSUR-pe, Péicha rupi CCMAS ojejapo kuri diciembre 2008-pe,

tembiapo social oïve haguã joaju ñane región-pe.

Ha oñepyrüvo Instituto oñemohenda avei peteĩ tembiporu técnico-político oipytyvõtava RMADS ohupyty haguã pe ohupytyseva, kóva ojerure háicha programa ha norma ,he'i ogehupytyvo umi mba'e porã oñeñanduka va'erãha tekotevêha ojehecha pypukuve ha ojeikeve tembiapo social-pe. Ha avei Cumbre oiko va'ekue junio 2011-pe Paraguaýpe, oñehesa'yijio ha oñemoañete kuri pe Plan Estratégico Acción Social (PEAS) upéva ohupytypaite oïvéva Ministerio ha Secretaría kuéra omba'apóva guive ko política social-pe, MERCOSUR-pe.

Ko ojehaíva hína, oñemoguahëtava avei formato digital rupive, omyasãiségui PEAS rembiapo, ika-tu haguãicha ñaiméva guive kóvape ñamyasãi ha ñaño몽geta porã hese oiko porã haguã pe Plan.

pe Cumbre de Bahía-pe, DECRETO 39/08 CMC rehegua, pe organigrama-pe ojehecha oipytyõ va'erãha Consejo del Mercado Común-pe, ha upépe oïke va'erã tapicha arandu herakuã porãva ha oikuaa pypukúva tema social rehegua oïva peteĩtetãme.

Kóva rupive hi'ã hesakã ñandéve ñane rembiaporã jahechápa nañamohendái hekopete umi tembiapo agenda socialpegua ko bloque-pe. Ha ipahápe ikatu ja'e toiko oje'e haguéicha junio 2003-pe ijatýrõ guare XXIV Reunión del Consejo Mercado Común, ojejapo va'ekue Paraguaýpe-Paraguái: “Hi'ãite oñemomba'e ha oñemotenonde umi tekotevẽ guasu oĩva dimensión social-pe MERCOSUR ryepýpe, avei toñemokyre'ỹ akarapu'ã ha tekojoja Estado kuéra oĩva ko región-pe ha toñepytyvõ tekotevẽ háicha umi imboriahuvévape”.⁶

6. CMC.

POLÍTICA SOCIAL MERCOSUR-PE:

Toñemotenonde Políticape Tekopeteïcha

Christian Adel Mirza*

Oikévo siglo XXI ojehechakuaa oñepyrüha iñambue ha iporãve ohóvo políticas públicas sociales rehegua ko ñane regiónpe. Ko mba'e pyahu ojehechakuaave oikoha Estado rembiapo apytépe, omonenonde ha omba'apovégui problema social kuéra ñemyatyrõra rehe. Mbykyhápe ikatu ja'e, tema social kuéra oñemohenda porãve kuatia ári ha iñambueveha

* Ha'e Asistente social Universidad de la República Oriental del Uruguay, oguereko Maestría Ciencia Política-pe, Facultad de Ciencias Sociales de la Universidad de la República, Uruguay-pe. Ha'e va'ekue Director Nacional de Políticas Sociales del Ministerio de Desarrollo del Uruguay. Mbo'ehára ha Director del Departamento de Trabajo Social de la Facultad de Ciencias Sociales de la Universidad de la República. Omyakã avei hembiapo asesor-ramo pe Departamento de Desarrollo Económico e Integración Regional de la Ciudad de Montevideo-pe. Julio de 2012-guive omyakã pe Dirección Ejecutiva del Instituto Social del MERCOSUR, ome'ë ichupe ko tembiaporã guasu Gobierno de la República Oriental del Uruguay.

tembiapópe ha umi tapicha omyakãva gestión pública omotendove yvypóra rekove, kóicha ojejuhu umi irundyve Estado oïva MERCOSUR-pe.

Jajesareko porã ramo jahechakuaáta política rupive ohekaha oikepa maymave yvypóra ko sociedadápe, péicha jahechakuaa hína tuicha iñambueha pe tape ha norma kuéra ojepurúva ko'ãga ha avei ambue hendáichama ojejapo plan ha programa social, kóva jahecha ohejaha mba'e iporãvéva maymavépe guarã. Ko'ã mba'e jahechámava ha ñañandúva ha'ete voi he'íva ñandéve ñaimeha peteĩ etapa pyahúpe, ojehecha sistema ha modelo oñangarekóva oikotevévare ha péicha oñemopu'ã peteĩ sistema pyahu ou porãva maymave tapicha ha ñande sociedadápe. Ha katu, oĩ peteĩ jepy'apy ymaite guive ndaikatúiva oñemoañete: teko peteicha ha tekojoja, oipy'apy añetéva umi tetã omyakãvape ko regiónpe. Jaikuaa ko América Lati-nape ko'ãga peve ha'eha peteĩ continente ojoavyvehápe yvypóra.

Ko'ãga jajesarekomíta mba'eichaguaite tembiapópa oñemoañete ra'e pe 10 año pukukue.

1. Demokrásiape jeiko ha continuismo

Ko 10 años ohasapa ramóvape ikatu ja'e ko Región-pe oïha estabilidad política, péva he'ise demokrásia imbareteveha ha avei ndaikatuvéimaha mbarete-reípenete ojeity ha oñemombo tavaygua rembipota. Umi gobierno kuéra ohasáva pe 10 año pukukue omomba'e joaite regla ha norma oïva demokrásiape, republica háicha. Jahecha háicha hína tetãnguéra, ikatu ja'e ko'ãga rupi hi'areve umi orientación política, kóva oñeñandu pe estrategia ha programa pa'üme, upéicha avei umi tetãnguéra omotenondéva ombohapeve proyecto tuicha ha iporã porãva partido político ha maymave aty kuéra rupi oséva ko Sudamérica-pe. Ikatu ja'e pe política oñemboguatáva rehe ae ojejepy'apyve umi imboriahu ha oikotevëvévare. Kóva rupive ojepoko pe sistema de protección social

rehe ha oñemomaña peteĩ tembiapo iporãve háicha, ha péva tuicha háicha ikatuete oiko MERCOSUR-pe.

2. Hekoguapy tuicha háicha economía

Ñaime ramo globalización ryepýpe ha jahechakuaáma ramo jepe ko planeta-pe ojejapóva opokopaha maymave rehe, Estado kuéra ikatu gueteri ijehegui hemby gueteri michĩmi autonomía oisãmbyhy haguã iñeconomía tuicha háicha. Ohechauka háicha CEPAL, pe crisis guasu mundopýpe oiko va'ekue año 2008-pe renondépe oipytyvõ kuri economía nacional kuéra ko América Latina-pe, ojapo hikuái umi ojejapo'ỹ va'erã, upéicha rupi ndaha'ei kuri ku oñeñandu vai etereíva hapykuere. “Upéramo pe medida tuichavéva política ramo ojerereko va'ekue ha ho'áva mercado-pe tembiaporã, oñeñenagareko gasto fiscal rehe, ikatu haguãicha oguahẽ ikatu haguéicha maymave tapichápe, ko'ápe ojekuaa oĩ hague jepy'apy teko peteicha

rehe”¹. Año 2011 katu, -he’ive ohóvo CEPAL- oñepyrü oku’e kyre’ÿ economía ha ojapyhara pe crisis vai ete ou va’ekue ári, PBI ko Región tuichakue javeve ojupi paite, ohasa 4.1 ha heta hendápe ohasa 6% ha upe javeve ojehecha oguejyveha pe tasa de desempleo abierto oje’eha, péva he’ise sa’ive oĩ nomba’apóiva, opyta 7% rupi. Umi tetã hetaveha oĩ industria katu ohasa avei rasa pe crisis aja (pehechamínte mba’e medida-pa oiporu ra’e Europa ha mba’épa opyta happykuépe, Estados Unidos-pe oñeha’ã vaígui) ñane Región katu okakuaakuaave ohóvo ha ñane economía noñepysãnga guasúi tapére.

3. Ou jey pe Estado oñangarekóva

Oĩ he’íva Estado michimínte va’erã ha oheja va’erãha capital oku’e ha’e háicha, ndojepokói va’erã capital financiero ha transnacional rekovére, kóva renondépe, jahecha iñapysëha peteĩ mba’e iñambuéva ko

1. CEPAL. Panorama Social de América Latina y el Caribe, 2010.

10 año ohasa ramóvape: Estado mante ombohape va'erã umi políticas sociales oje'eha. Ojevývo Estado ojapyhy ha omyakã pe plan ha programa social kuéra, ojapo voi tembiapo guasu ohupytypáva mayscale tetãyguápe, ikatúva hi'are ha omomýiva viru ha oikémava voi presupuesto-pe. Estado oñeñanduka tuichave háicha ha ohechauka omoaguïseveha ijehegui mercado, péva he'ise ojaposérõ tembiapo porã py'ae oikóta ha oñemboja voi umi hasyvehápe ikatu haguáicha oñemomba'eve salario. Jahechami peteĩ káso oiko va'ekue Uruguay-pe, negociación colectiva he'i chupe, upépe oñemongu'e Consejos de Salarios Tripartitos, péva he'ise oike hatãveha hikuái ymave guarégui, ko'ãga oñemomba'eve va'erãha tembiapo, ymaite guive ojoavýva capital-gui.

4. Tavaygua kuéra iderécho

Oñemotenondévo derécho kuéra he'ise ojeheja-ha tapykuépe idea tuja he'íva aichejáraagaĩ tavaygua

rehe, ojeporiahuverekógui chupe ohupity asistencia pública. Tavaygua rehe ojejesareko ideréchogui ha péva Estado hembiaapo rupive omoañete va'erã. Pe política social ko'ãga oñemopyenda ko'ã mba'e ári ha omotenonde maymave yvypóra derecho ha MERCOSUR-pe ko'ãga péicha ojehecha política social. Ko'ãga rupi oñeñeha'ã opaícha hína ojejapo haguã umi políticas públicas omyenyhëmbáva yvypóra rekove, kóvare oñemaña voi sistema háicha. Ha katu, pe modelo productivo jarekóva omochi'í ha ojoko gueteri opaichagua ñeha'ã, péicha rupi ne'íra gueteri oñeguahë pe resultado porãme umi políticas públicas omyenyhëmbáva yvypóra rekove ha ome'ëva tekojoja. Oñeñandu mbarete gueteri pe modelo liberal aretéma omochapíva yvypóra rekove, ko modelo tuja oikove ha omochi'í tape ojejapo porã haguã umi plan social ohekátava mba'érepa oí ha okakuaaa mbori-ahu ndaha'éi omboveýitantea “tapykuere vai” políticas económicas ohejáva. Ojehecháma háicha ikatu

oĩ tape mba'éichapa oñemongu'éta teko yma guare oñemopu'ã haguã peteĩ ipyahúva.

5. Apañuái universalidad ha focalización pa'üme

Ojekuaa porã política social ryepýpe upe apañuái peteĩ hendáguio oje'e tekotevêha maymave yvypórape oguahẽ derecho tekombo'e, tesãi, óga rehegua (ha heta mba'éma ojejapo kóva ryepýpe) ha ambue hendápe katu ñamotenondese umi oikotevẽ rasávape, oñeñeha'ãmbaite oñeme'ẽ ichupe kuéra umi ñepytyvõ ojehepyme'ẽ'yre. Upeichavérõ jepe, techapyrãmi, Argentina-pe oñemoambue kuri pe régimen oñeme'ëva familia mboriahúpe, ha upeichante avei ojejapo kuri peteĩ mba'e pyahu hérava *Brasil Sin Miseria*, kóicha oñepyrü tape oiko haguã pe universalización, ndohecháiramo jepe umi medio kuéra, ha péicha ojepyso pysove umi tembiapo social mboriahu apytépe. Oike ñepyrü avei ñopytyvõ peteĩ tenda terã atyguápe, oñeñeñoiva focalización subsidiaria kóva omomba'eterei

tapicha imboriahu asýva derécho, umi ijeiko ha heko-
ve ojoavy rasáva iñeconomíape ha sociedadape.

6. Viru ñeme'ë rehegua

Ko región tuichakue javeve ojejapo meme pe Progra-
ma hérava Transferencias Condicionadas de Renta,
oñeme'ë viru imboriahuvévape. Ko tembiapo ojehecha
oguahë rire poder-pe partido político progresista, pe
viru oñeme'ëvo imboriahuvévape ningo oiko hi'ãgui
umi ñande rapicha osë teko mboriahu vai poguýgui.
Tekotevë ja'e jo'ajo'a tuicha oipytyvõha kóva, pya'etemi
oñakarapu'ãve umi imboriahu eterei rasáva ha pe oñe-
henóiva índice de pobreza tuicha avei oguejyve.

Ko'ápe ikatu ñamombe'u techapyrãramo pe pro-
grama Tekoporã Paraguaipegua, kóva oguahë heta
tapichápe ha oñopytyvõmba hese heta organiza-
ción social oïva peteĩ komunidápe. Mba'épa ojejapo
va'erã oñeme'ë haguã viru –oï ramo jepe heta ñe'ë
hese– ojejuhu mboriahu omondoveha imitã nguéra

mbo'ehaópe ha ogehove centro de saludpe. Ha jahechátarõ omboguejýpa añete teko joavy ikatu ja'e nahániriha, ndopokói gueteri teko joavy rehe, oguejy'imi ramo jepe pe coeficiente de Gini (kóva ojeporu kuri oñeha'ã haguã) jaikuaa háicha pe teko joavy are guvéma oñemohatã ko ñane región tuichakue javeve.

7. Gasto Público Social oñemongakuaa

Ko Gasto Público Social oñentende va'erã inversión social ramo, oikégui presupuesto general oja póva Estado oñangareko haguã tetãygua remikotevëre, bienes, servicios ha opaite mba'e temikotevëva. Ha péicha jahecha América Latina-pe mba'éichapa ojeheja viru gasto social-rã, 1990-91pe 12,21%, kóva año 2007-2008-pe ojupíma 18% voi ha ohasáma 20% MERCOSUR-pe². Kóicha oiko hína oñeme'ëve haguére viru tekombo'erã, tesãirã ha avei seguridad social-peguarã. Pe GPS opyta aréma ramo jepe pe-

2. Ibid.

teĩ hendápe upépente ojere ha ojere, heta tetã katu omongakuaa ipolítica gasto rehegua ichi'ĩ ramo jepe iñeconomía, kóva ojejapo transferencia, ñepytyvõ viru rehe ae, subsidio oje'éva ha oñemokyre'y mba'aporã. Panorama Social CEPAL ohecha háicha pe mboriahu hetamieve kuri 2008 guive 2009 peve, pe crisis vai oiko va'ekue ojapo kóva , upéi katu oguejy mbegue katu jey ohóvo. Ko informe ome'ë va'ekue³ he'i, Argentina, Chile, Perú ha Uruguay-pe oguejyve hague tapicha imboriahúva, iñeconomía kuéra okakuaa haguére ha Brasil, Ecuador, Panamá ha Paraguay-pe katu oñeme'ë haguére viru imboriahuvévape.

8. Estrategia kuéra oñemohenda pyahu: téma social oike política rembiapópe

Oĩ jehechapyrã ojehechaukáguima MERCOSUR oguataha ohóvo mbegue katu tape porã tekotevëva-re, oñembohape hína ñande rapicha kuéra osë haguã

3. Ibid.

mboriahu asýgui, ha ñane mandu'a va'erã ko bloque omotenondeha teko joaju región háicha. Ha pe Declaración oiko va'ekue Buenos Aires-pe, he'i "Por un Mercosur con rostro humano y perspectiva social" 14 de julio 2006-peguare. Upépe oje'e tekotevêha: "oñekarama dimensión social oñemopyendáva joaju ha ohekáva akarapu'ã oñemboja'ógui hendaitépe opa mba'e ha péva omoañete va'erã yvypóra akãrapu'ã tuicha háicha, ohechakuáva peteitei yvypórape ogue-rekoha derecho civil, político, social, cultural ha economía-pe. Ha péicha pe Dimensión Social oïva integración regional-pe oñemombarete ha omoañete democrásia ha tavaygua derecho".

Ko hérava Declaración de Principios del MERCOSUR Social ombyapu'a paite umi tema are guivéma oñeñe'ëva hese ijaty jave Ministro ha mburuvicha kuéra Mercosur Social uperõgua.⁴ Umi kuaapy kóva

4. Oñe'ë hína pe VII Ministro ha Autoridad kuéra Aty Desarrollo Social Mercosur pegua rehegua Bolivia, Chile, Perú, 2004-pe; Declaración de Asunción, Declaración

rehegua he'i: oñemotenode va'erã pe Dimensión social ojehekávo tekojoaju omongakuaáva hekopete yvypóra rekove tuicha háicha; ndaikatúi ojei ojuehegui economía ha tema social oñemohendávo tembiaporã ha ojehecha jeývo política publica, oñemohenda jeývo mba'éichatapa ha mba'e. Oñemombarete jey ogapy reko oiháme sy, túva ha mitã nguéra. Umi mba'e opyta Estado resa renondépe akóinte oñangarekóvo ha política social ojejapótava ñepyrüraite taimamdu'a yvypóra derecho rehe, sociedad civil toparticipa añetete organización háicha ha péva he'ise opytaha tapykuépe mba'e ñeme'ë poriahuverekógui. Upéicha avei pe Cumbre Presidente kuéra ojapo va'ekue Paraguaýpe junio paha 2011-pe, pe Consejo Mercado Común omonei kuri pe tembiaporã oñembyatýrõ guare umi Ministro ha Autorida kuéra Desarrollo Social Mercosur pegua Aty (RMADS) pegua ha avei pe Comisión de Coordinación de Ministerios

de Montevideo, 2005-pe; ha avei Declaración, Buenos Aires 2006-peguare.

de Asuntos Sociales (CCMASM) ha'éva pe Plan Estratégico de Acción Social (PEAS). Ko'ápe jahecha 9 eje pyendarã, 26 tembiaporã hape te'éva ko Región peguarã, oñepyrütava año 2012 guive oñembohéra formato proyecto social regional.

Ipahaitépe ikatu ja'e pe aty oiko va'ekue Montevideo-pe (6 ha 7 diciembre 2011-pe) ha upe mbovyvemi pe Cumbre Presidente kuéra rehegua ha Ministro ha Autorida kuéra Desarrollo Social Mercosur pegua Aty (RMADS) rehegua, uperõ ojepyta kuri peteĩ ñe'ëme ojejapóta ambue *Plan Bienal* oñemoa-ñete vaerã ko'ã eje: a) imbaretevéta institución kuéra omba'apóva dimensión social rehe ko MERCOSUR-pe, ha oñepytyvõ mbaretevéta pe Instituto Social MERCOSUR-pe; b) ojehei ha ojejapóta proyecto guasu ohupytypáva ko'ã región oikéva PEAS ryepýpe; c) oñemboguatáta peteĩ estrategia iporãva ha oñemosarambíta ojekuaauka haguã umi mba'e iporãvéva oikóva ko Región-pe, área social ryepýpe; d) oñe-

mombaretéta tembiapo joaju ambue hendapeguándi oipytyvõva teko joajurã MERCOSUR-pe he'i háicha CCMASM.

Ñambyapu'ávo ikatu ja'e: ko tema social oñemoïha tenondete agenda públicape mburuvicha kuéra rembiaporãme MERCOSUR-pe ha maymave sociedadape: upéva he'ise oñemomba'e jeýta tembiapo oipytyvõ mbaretégui tekojoaju. Toñemaña mba'éichapa oñeñanduka pyahu ohóvo imboriahu rasáva, jajuhu ha ñamotenonde umi pueblo ha aty ymaite guivéma oñemboykéva, ciudadanía remikotevẽ toñeñandukuaa, taipya'e ha toiko porãve mba'e repy (riqueza) jeporu ha jere-reko. Mbykyhápe ikatu ja'e democrásia imbaretéveta familia ha maymave komunidagua rehe oñeñantende ramo hemikotevẽpe. Mba'eve nde'iséi okakuaa gua'u economía pokãmimipe guarã ha hembyre opytapa rei, tekotevẽ oñemoï opaite mba'e hendápe; temikotevẽ ha tembiaporã toñemosarambi peteïcha umi mba'e porã yvypóra rembiapokue. Ha ko'ã mba'e oiméro omote-

nondéta gobernante kuéra, he'ise ha'e kuéra oñemoi-maha petei ñe'ëme ha ojopýgui avei tavaygua kuéra, añetetehápe ojeruréva iderécho.

MERCOSUR oguereko petei desafío tuicháva he-nonderã ha he'íma voi kuri kóvare omba'apotaha: omboguejyve va'erã ohóvo hetaite tapicha imboriahúva ha ndaipórivéima va'erã imboriahu etereíva, ha upéicha avei omomichĩ michĩve va'erã teko joavy oĩva ñande apytépe.

Oimérõ añetehápe ko'ã irundy tetã sambyhyhára oheka teko porãve maymave tapichápe guarã ko'ãga oñepyrũma va'erã pe tembiapo guasu tuicha háicha ko región tuichakue javeve, upéicharõ mante ikatúta jahapejoko ko mba'e vai arete guivéma ombyatypáva riqueza oĩmíva ha péicha ñañepyrũ ñamosarambi ha ñamyasãi opavavépe guarã.

MERCOSUL/CMC/DEC. N° 12/11

Plan Estratégico Acción Social MERCOSUR-pe

OJEHECHÁVO:

Tratado oiko va'ekue Paraguaýpe, Protocolo oiko va'ekue Ouro Preto-pe, umi Decisión omoañete va'ekue Consejo Mercado Común-pe N° 39/08, 45/10 y 67/10.

OJEJESAREKÓVO.

Nda'aréi ete guive MERCOSUR-pe dimensión social, oñemomba'e ha oñemombarete mbareteve pe tembiaporã guasu ohekáva tekojoaju ojoapytépe ko Región tuichakue javeve.

Oikórõ guare Cumbre MERCOSUR rehegua Córdoba-pe, julio 2006-pe umi Presidente kuéra opyta kuri peteĩ ñe'ëme ojejapo haguã pe “Tembiaporã tee tapicha reko porãverã Mercosur-pe”.

Pe “Tembiaporã tee tapicha reko porãverã Mercosur-pe” ha'eha peteĩ tembiporu ombojoaju haguã opaichagua ñeha'ãita ogueraháva heta tapicha ohekáma guive teko porã iñañetéva MERCOSUR ryepýpe.

Pe “Comisión de Coordinación de Ministros de Asuntos Sociales del MERCOSUR” (CCMASM) ha ojaopoma peteĩ documento pyahu “Ejes, Directrices ha Objetivos Prioritarios del Plan Estratégico de Acción Social del MERCOSUR”, upépe oñemoingepa kuri umi atyha rupi Ministro kuéra ha avei umi Aty tapicha iñarandúva ohai va'ekue, ha oĩ pype Decisión guasu CMC N° 67/10-pegua.

CONSEJO MERCADO COMÚN OME'Ë IÑE'Ë:

Art. 1. Omoneĩ kuationhai “Ejes, Directrices y Objetivos Prioritarios del Plan Estratégico de Acción Social del MERCOSUR-(PEAS)” kóva opyta ombojapy kuation hai opyta avei Decisión-pe.

Art. 2. Ojerure Ministro kuéra aty ha umi ambue tapicha arandu ijatývape omyakãva tema social, tombohasa CCMASM-pe, PPT imba'ekuérava rupive ha oiko mboyve XLII Aty CMC rehegua, omoguahẽ haguã oipota háicha kuation ári tembiaporã ha araka'etépa ojejaopópa, kóva ipukúta año 2012 guive 2017 peve, ha avei ohecha va'erã moõguipa onohëta kovarã viru.

Pe año upévape voi umi Ministro ha tapicha arandu ijaty ohecha haguã mba'épa ojejerure, ikatu omyatyrõ, omoï porãve he'íva Artículo 1, pe kuationhaípe.

Art. 3. Pe Anexo ko Decisión rehegua ojehai castellano-pe añaõnte.

Art. 4. Ko Decisión noikotevëi oike mba'evéichagua ordenamiento jurídico-pe, Estado kuérape oreglamentágui MERCOSUR rehegua.

XLI CMC – Paraguay, 28/VI/11

Eje, Directrices, ha umi Ojehupyty Pya'étava Plan Estratégico Acción Social MERCOSUR-pe (PEAS)

EJE I

Tojehapo'o ñembyahýi vai, mboriahu asy ha tekojoja'ỹ

Directriz 1

Toñemoguahë oïvévape tembi'u opaité ára ha tojekaru hekopete.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Tojehechakuaa ha tojehupytyta maymave derécho ha avei toje'u tembi'u kokue pegua ha hesãiva.
- Toĩ akóinte tembi'urã hekopeguáva ha hesãiva umi tapicha imboriahuvévape guarã.

- Toñemongu'e ha tojekuaauka umi tembiapo osẽ porã va'ekue oñemba'apóvo proyecto tembi'u resãi rekávope.
- Toñemongu'e okaru haguã hekópe sy kuéra ha toñeñeha'ã anivete oĩ mitã okaru'íva.
- Toñemombarete agricultura familiar oñeñemity haguã hi'upyrã ha toñemyanyhẽ pype ñemuha kuéra komunidápegua.

Directriz 2

Toñemongu'e umi política omyasãiva teko porãrã ha tojehechakuaa omomba'eha género, edad, raza ha etnia.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Toguahẽmba oivéva servicio social maymave familia ha ñande rapicha oikotevëvëvape.
- Tojejapo heta programa ombohapéva viru ñeme'ẽ umi familia mboriahu ha oikotevë etereivëvape.

- Tohupyty jojapa tembiapo ogapy kuña ha kuimba'épe; kuimba'e kuéra tojesarekove hogapýre ojerure háicha umi programa de transferencia de renta-pe.
- Toñemombarete pe hérava território social oja pó-va tembiapo joajuve aty kuéra ohekáva akãrapu'ãrã rehe.
- Toñemongu'e ojekuaauka haguã tembiapo porãmbyre.

EJE II

Tohupytypaite Yvypóra Derécho maymavépe toñeñangareko ojoavy'ÿre ko'ãva rehe: étnica, racial ha género

Directriz 3

Taiñañete opaichagua derécho: tekotee, economía, política ha social rehegua, oñemboyke'ÿre: kuña térã kuimba'e haguére, imitã ha imitã'ÿva, ipire color, etnia, ijerovia, hemiandu, tetãygua rehegua, ivirureko-véva, tapicha noimbáiva hetépe ha ambue hendáichagua tekove.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Toñeñeha'ã ojejoko haguã tráfico kuéra, upéicha avei tojejoko ñenupã ha jeikovai, explotación sexual, ombyaíva kuña, mitãkuña, mitãkuimba'e ha mitãrusu kuérape.

- Toñembojoaju ha tojejapo umi política pública mitãrusu kuéra hembiaapo vai va'ekue oñehekombo'e haguã ha tetã rembe'ýpe oñemombapo porãtevéntema va'erã.
- Toñembojoaju ha tojejapo umi política pública oñangareko va'erã hekoitépe umi ñande rapicha oikóva tapére.
- Toñemombarete Instituto Políticas Públicas Derechos Humanos MERCOSUR-pegua (IPPDH) ha toñembohape oñeñomongeta haguã Sistema Interamericano de Derechos Humanos ndive.
- Toñeñeha'ã anive haguã oñemboharái mavavére; tenonderãite, kuña, mitã"i, mitãkuña"i, mitã rusu, ha avei okakuaapáva rehe .
- Tojeporu medida ha política ojejapo haguã he'i háicha pe Convención Naciones Unidas sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad.
- Tomoirü opaichagua temiandu derecho humano rehegua organismo internacional-pe.

- Tojejapo pe Plan Regional oñehenonde'a ha ojehapo'o haguã mitã mba'apohára, omoneĩ va'ekue GMC/RES N° 36/06, ha tojeheka viru te-kotevëva upévarã.
- Toñemombareteve compromiso oĩva ko región tuichakue javeve pe derecho jarekóva mandu'arã, añetegua ha tekojoja rehe.
- Toñemongu'e opavavete tapicha oikotevëvéva hetépe terã iñakãme tohupity servicio kuéra oĩva komunidápe.
- Toñeñeha'ã tojei opaichagua ñemboyke, jejahéi ha ñembohory tapicha LGBT rehe, ikatu haguã oñemomba'e umi derécho kuéra oikove ha iñañete ko Región-pe.
- Tojejapo ha tojeporuka ojupe umi tembiporu omohendáva anive haguã oiko mba'e vai tapicha tuja ha guaĩguĩ rehe ko MERCOSURpe, ikatu haguãicha opáy maymave tetãygua ha tojehechakuaa ko'ã tapicháre heta jey ojejahéiha.

- Toñemongu'e opa rupi foro tetānguéra rupi ha avei toñemomba'e ha toñeñangareko karai ituja ha iguaiguïva derecho rehe ha tojejapo Convención Internacional ko tema rehegua.
- Tojejapo peteĩ sistema omombe'uhápemba'éichapa oho hína tembiapo kuéra derécho humano rehegua ko región-pe, ojeoporúta peteĩ metodología ojekuaámava Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos ryepýpe.
- Toñembojoaju política socialpe kuéra opaite mba'e ñeñangarekorã ha ñepytyvõra, anivéma haguã oiko violencia mitã, kuña ha tujamíre péicha espacio publico ha privadoháre avei.

Directriz 4

Taikatu ojeike ha oñesë avave oporojoko'ýre MERCOSUR ryepýpe, kóva avei yvypóra kuéra derécho.

Ojehupyty pya'e va'erã

Toñembojoaju ha tojejapo umi política pública omoañete ha omomba'éva derécho humano ha avei toñemongu'e ojoaju haguã inmigrante kuéra ha toñe-ñangareko refugiado kuéra rehe.

Directriz 5

Toñemombarete yvypórare ñeñangareko.

Ojehupyty pya'e va'erã

Toñembojoaju kuaa opaicha ñeha'ã oñepytyvõ ha oñeñanareko haguã umi tapicha ojejuhúva jejopyvaí-pe oiko jave guyrery guasu, ha toñemotencode mitã ha mitãrusu kuéra péicha jave.

Directriz 6

Oipysove kuñame guarã participación, toi ke umi cargo ikatuhápe omyakã tembiapo opaichagua.

Ojehupyty pya'e va'erã

Tojejapo, tojehecha ha toñemboguata opaichagua instrumento normativo oïva ko Región-pe oñeha'áva ombojoja kuña ha kuimba'e oñondive mba'apoha rupi ha oñeguahêha rupi.

EJE III

Salud Pública maymavépe guarã

Directriz 7

Tohupytypaite maymavépe iporã háicha servicio público kuéra: tesãi rehegua, péva opavavete deréchogui.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Toñemboguata estrategia joajúpe ojehekávo servicio público kuéra ohupytypaite haguã maymavépe ha oiko porã yvypóra háicha.
- Oñemongu'éta ha oñembohapéta política iporãvéva indígena kuéra hesãi haguã.
- Taipyenda mbareteve política pública tesãi rehegua kuñame ha mitã michĩme guarã.
- Oñembojoajúta ojuehe política omokyre'yva umi acuerdo regional-pe he'íva ha tohupytypa salud pública tetã rembe'yguápe.

- Ojehecháta umi instrumento normativo iporãvéva ha omoañetéva maymave ohupyty haguã ohepyme'ë'ÿre servicio kuéra kuña ha kuimba'e: ciencia ha tekombo'e sexo rehegua, avei mitã jeguerekorã.
- Oñemombaretéta opaichagua tembiapo joaju oñembojáva MERCOSUR-pe guarã, oñeha'áva guive omba'apo tesãi rehe (DSS).

Directriz 8

Tahetave investigación tetã ha Región háicha ojeporekáva teko porãve, ha tesãiverã rehe.

Ojehupyty pya'e va'erã

Tojejapo peteĩ tembiapo joaju tetã nguéra oñondive omba'apóva investigación rehe salud pública-pe.

Directriz 9

Toñemomichïve mba'asy ha ñemano ojaho'íva ku-ñanguérape, oïvéva tetãme, ha tojejoko umi mba'asy oñehenonde'a kuaáva, ha péicha oñeñangareko va'erã ojeikove aja pukukue, maymave yvypóra atýpe oñemboyke'ÿre avavépe.

Ojehupyty pya'e va'erã

Toñemongu'e kuña rehe ñeñangareko, toñepytyvõ añete kuña imemby potáva ha imemby'íva ha toñemotenonde umi kuña ipire hüva, indígena, ha noïporãiva iñakãme, tojejere añetete hese kuéra anive omano rei mba'asy ikatúvagui ojejoko.

EJE IV

Tohupytypaite tekombo'e maymavépe ha topaite ohai kuaa'yva

Directriz 10

Toñeguahë peteĩ ñe'ëme ha toñemboguata política tekombo'e rehegua, toñembojoaju ñepytyvõ ikatu haguã okakua ciudadanía, ojeiko py'aguapýpe, toñemomba'e demokrásia, ha taiñaañete yvypóra derecho ñande rekoha iporãve haguã.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Toñemba'apove oñembokatupyry haguã mbo'ehára ha momaranduhára, ojoajuve haguã yvypóra ojuehe ko región tuichakue javeve.
- Tojejapo programa complementario, mbo'ehára kuéra oñembokatupyryve haguã español ha portuguéspe ñe'ëme, ñe'ë mokõiháramo.

- Toñembojoapy opaichagua tembiapo ohova ojuehe ambue aty ndive oñemokyre'ỹ haguã tekombó'e sexo reko rehegua, derécho mbo'ehaoha rupi he'iháicha umi norma ko'ãgagua ojeporúva opavave tetãre.
- Toñemombarete opaichagua joaju ha jehe'arã ko Región MERCOSUR apytépe tojejapo estrategias ha tembiapo tee tetãrembe'yha rupi umi institución tekombó'e rehegua ndive.
- Toñemombarete institución rehegua aty oñemoañete haguã gestión democrática maymavéva mbo'ehao rupi, ikatu haguã oparticipa oivéva tekombó'e .

Directriz 11

Toñemongu'e tekombó'e iporã va maymavépe ikatu haguã opavave oike ipype oñeñandu porã ha upépe tojuhu teko porã ha avei toñemomba'e tembiapokue.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Toñemomýi oñerreconoce haguã mbo'ehára kuéra título ko Región-pe.
- Toñemongakuaa peteĩ modelo tekombó'e ipyahu ha tuicháva, ohupytya va'erã tapicha okarayguá-pe, ikatu formal térã no formal ha toñemopyenda: i) mbo'ehára oñembokatupyryta tekombó'e okarayguápe guarã; ii) oïvéva institución oñopytyvõ ojoajúpe, ha gobierno kuéra myakãhára oñopytyvõ va'erã organización kuéra ndive ombyapu'a ha ojapo haguã oñondive pe política tekombó'e okarayguápe guarã.
- Toñemomýi programa ombojoajúva tembiapo educación profesional ha tecnológica ikatu haguã tekombó'e iporãve.
- Toñemongu'e ha toñemokyre'ỹ política tekombó'e indígena kuéra mba'éva ha ichupe kuéra guarã, avei toñemoañete curricula ohóva heko kuéra rehe.

- Toñembohape programa social ikatu haguã maymave kuña olee ha ohaikuaa, toñemotenonde afrikano ñemoñare, indígena ha kuña nguéra oñandúva mba'asy inmunodeficiencia ha avei umi kuña ohasámava 50 años.
- Tohupytypaite maymavépe peteïchaite oñeme'ëve, ojepyta ha oñemoarandu añetete haguã mitã, mitãrusu umi sistema educativo rupi.
- Taimbarete mbo'ehára ñembokatupyry oïva Educación Superior-pe.
- Tojogueraha porã oñondive ha toñopytyvõ tekombo'e ojejapóva mombyry guive, kóva rupive maymavépe ohupytýta tekombo'e ha imbaretevéta demokrásia.

Directriz 12

Toñemongu'e tetãnguéra rupi opaichagua ñopytyvõ ha arandu ikatu haguã ojeporu ha oñemombarete sistema educativo kuéra.

Ojehupyty pya’e va’erã

- Tojehechakuaa ha toñemoguahë mba’e área rye-pýpepa ikatu ojoaju oñondive tetãguéra omombarete haguã política tekombo’e rehegua.
- Toñemongu’e ha toĩ mamópa ojekuaaauka haguã tembiapo porãmyre oñemboguatáva mbo’ehára pyahu oike ramóva sistema educativope ndive.
- Toñemongu’e tembiapo ombojoajútava oivéva estado –provincia-departamento-región– oguerékóva mbo’ehao kuéra oikéva programa mbo’ehao Fronteras-pe.
- Toñemombarete ha toñembopypuku pe Sistema de Acreditación de Cursos de Graduación para el Reconocimiento Regional de la Calidad Académica de los Diplomas Universitarios del (ARCU-SUR).

Directriz 13

Toñemomýi ha toñemombarete umi programa ombokatúva intercambio temimbo’e, oñeha’ã pyahúva,

ohapykuere rekáva, gestor, motenondehára ha profesional kuéra.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Toñemombarete umi programa ohekáva joaju oïva omokyre'ýva intercambio katupyryrã, profesional, especialista, gestor, mbo'ehára ha temimbo'e kuéra ikatu haguã oñepytyvõ ojejoaju iporãve ko Región-pe.
- Toñembokatu ha taipya'e tekombo'e ryepýpe oñemýi pya'eve haguã ko Región-pe.

EJE V

Toñemomba’e ha toñemokyre’y teko eta kuéra

Directriz 14

Toñemogu’e maymave oñandu haguã tekotevêha oha-yhu heko tee, tomomba’e ha tomyasãi opa rupi umi teko eta oïva MERCOSUR ryepýpe.

Ojehupyty pya’e va’erã

- Toñemyasãi opárupi tesape’a ikatu haguã maymáva yvypóra oiko tekojojápe, oiko kuaa ojoapytépe, oñomomba’e jovái ojeiko haguã py’a guapýpe.
- Toñembojoaju opaichagua tembiapo oñemombarete haguã ojejapo mimíva guive omyakáva Reunión de Ministros de Educación del MERCOSUR área tekoeta rehegua.
- Toñepytyvõ oïvéva teko ohechauka haguã imbaretaha heko tee, ikatu indígena ha maymave oñandukaséva imba’e kuaa oikovéva ko’ãga.

- Toñemokyre'y ikatu haguã teko kuéra okakuaave ha ojoajuve oñondive tetãrembe'yha rupi, ñemongeta rupive ikatu ojapo oñondive política imba'e teéva.

Directriz 15

Tojepysove opavave ohupyty haguã umi servicio kuéra omombaretétava teko kuéra oĩmiva ko Región-pe oipytyvõvo ojehe'ave ha oikepaite haguã tetãygua imboriahúvéa, tombohape tembiaporã ha viru oikéva tembiapo repykuére tokakuaa.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Tojupive nível de producción, umi empresa michi, tuichamie há tuichavéva oĩva tekotee ryepýpe ikatu haguã hetave tapicha omba'apóva.
- Toñembotuichave exportación umi empresa omba'apóva teko kuéra ñemombareterâre.
- Tahetave intercambio ojejapómava ikatu haguã oñemboguejyve hepy.

- Toñembohape tembiapo oñepytyvõve haguã umi omba'apóva ijeheguípe teko ñemombareterâre.
- Tojepysove tembiapo umi aty kuéra omba'apo ha Omombaretéva teko tee, ikatu haguã omongu'e patrimonio, artesanía ha moda.
- Tojepysove tembiapo ojekuaauka haguã oivéva región rupi ojejoguave ha ojeporuve haguã cultura rehegua, ha toñemotenonde umi teko imboriahuvéva.
- Toñemoingeve umi tembiapo oñeha'áva teko tee rehe, curricula kuéra mbo'ehao rupi primaria ha básica-pe.
- Toñembohapeve opaichagua proyecto ikatúva ova ha ova tekotevêháme ojekuaave teko tee ikatu haguã umi tembiapo rupive tahetave oikéva ko'ã tenda rupi, toñemoirü umi médio ijehegui omba'apóvape.
- Tahetahetave umi omombe'úva oikóva teko tee rypýpe, Estado ñepytyvõ rupive, ha tojeporu médio tecnológico iporãve haguã purahéi ha jeroky.

EJE VI

Tohupytypaite maymavépe oproduci haguã

Directriz 16

Toñemokyre'ÿ maymavépe tojoaju iporã ha hetave haguã produccióñ, oñemotenondéta katu umi komu-nida oïva tetã rembe'ýpe ikatu haguã umi imboriahu-véva oñakãrapu'ã.

Ojehupyty pya'e va'erã

Toñemokyre'ÿ maymave tapicha imboriahuvéva oproduci haguã tuicha háicha ha toñemotenonde umi tenda oïva tetã rembe'ýre.

Directriz 17

Toñemokyre'ÿ opaichagua tembiapo joaju akãrapu'ãrã: michi'va, tuicha miéva, empresa, cooperativa, granja familiar ha opaichagua economía solidaria, toñeha'ã

tombojoaju hembiapo kuéra ikomunida, hetã ha región tuichakue javeve.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Tojepe'a okẽ ojehupyty haguã crédito, tojeporu tecnología ha toñembohape impuesto ipya'éva ko'ã empresa-pe.
- Toñemokyre'ỹ opaichagua política pública oñeha'ãva chokokue familia oñakarapu'ã haguã ha toñemombarete tembiapo joaju ojeproduci ha oñecomercializa haguã.
- Toñembopya'e ojoaju haguã oñondive tapicha oproduciva michĩ ha tuichamie háicha, empresas oike haguã pe cadena tuichavévape.
- Toñemoañete inversión guasu iporãve haguã infraestructura umi komuida oĩva tetã rembe'ýre.
- Toñemokyre'ỹ oñeconsumi haguã oproduci va'ekue economía solidaria ryepýpe.

- Toñemongu'e kuña nguéra derécho ikatu haguã ohupyty ijyvyrã, reforma agraria ojejapóva akãrapu'ãrã.
- Toñemongu'e kuña ijehegui haguã iñeconomía-pe, upevarã oñepytyvõta ichupe kuéra asistencia técnica rupive, omongakuaa haguã organización, empresa, asociación, cooperativa ha mba'e omongu'éva kuña háicha oñakarapu'ã haguã, kóicha ombojoajúta oproducíva guive omoguahẽ mercado hetã ryepýpe ha ambue tetãre.

Directriz 18

Toñemoinge opaite tembiapo guasu política pública-pe oñemañávo kuña ha kuimba'e rekovére, género oñehenóiva guive.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Tojehupytya peteïchaite umi salario oganáva kuña ha kuimba'e peteï tembiapo repykuére, ndojoavýiri va'erã kuña haguére.
- Toñemomba'e kuña nguéra omba'apóva ogaháre rekove, tohupyty iderécho kuéra mba'apohára háicha, kóva oñembopya'evéta oïva tetã rembe'ýre.
- Toñembohape opaichagua jehechakuaa oñemomba'eve haguã tembiapo tapicha kuéra ndive, toñemomba'eve viru ha kuña kuéra rembiapo, ogapy rupi, tojeheja tapykuépe tembiapo ojehejáva kuñamente.

EJE VII

Tohupytypaite maymavépe Tembiapo heko porãva ha avei umi Derecho Previsión Social

Directriz 19

Toñeñeha'ã toñemongu'e maymave ohupyty haguã tembiapo iporãva ha tojejapo programa omokyre'yva tekove joaju MERCOSUR-pe.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Toñemba'apóma ojejapo haguã pe Estrategia del MERCOSUR okakuaave haguã Empleo –EMCE–, oñemoheñoi va'ekue Decisión CMC N° 4/06, rupive, ha tojehai kuatiáre pe Planes Nacionales de Empleo y Trabajo Decente (PNETD) ha Directrices Regionales okakuaave haguã Empleo.
- Toñemongu'e viru ñemoinge público ha privado-háre ojejapo haguã unidad productiva umi tenda tekotevêvehápe oñemba'apo are haguã, péicha

tetã rembe'y rupi mitãrusúpe guarã ha umi tapicha imboriahuvéva omba'apo haguã.

- Tojeguero hory ha toñemomba'e profesional rembiapo, ikatu haguã omoporãve hembiapo kuéra, tojeporu inclusión digital, toñegana porãve, tosë porãve tembiapo, ha tahi'areve umi empresa.
- Tojejapo jey pe plan regional, ojejapo va'ekue ojehecha jeývo tembiaporã ha toñembokatupyry oñondive inspector ha fiscal kuéra.
- Tojehecha mba'éichapa oñemoingéta tembiapo pa'üme pe convención OIT Tratado Internacional-pe he'íva.

Directriz 20

Toñemombarete Ñemongeta Guasu ha avei Negociación Colectiva.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Tojehecha jo'ajo'a ha toñemoporãve Declaración Socio-laboral del MERCOSUR.
- Toñeme'ë pe Comisión Socio-laboral-pe opaichagua temikotevëmby omoañete haguã umi derecho ha compromiso he'i háicha Declaración Socio-laboral.
- Toñemombarete pe Observatorio del Mercado de Trabajo (OMTM).

Directriz 21

Toñemombarete opa rupi sistema hérava multilateral de previsión social.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Toñemongu'e opaichagua temikotevëmby ojejapo haguã hendáicha he'íva Acuerdo Multilateral de Previsión Social del MERCOSUR.

- Toñemongu'e umi medida oñekoitevëva oñemoï porã haguã omba'apóva guive informal-pe ha toñemotenonde komunida oïva tetã rembe'y rupi.
- Toñemoañete peteî programa regional oñehekombó'e haguã mba'asy jejokorâ.
- Toñembopyahu umi servicio oñeme'ëva tapicha asegurado-pe oïva previsión social rupi Estado kuérape ha avei tojekuaauka tecnología ojeporúva upevarã.

EJE VIII

Toñemombarete oñeñangareko haguã tekoha rehe ára apýi meve

Directriz 22

Taimbarete mbareteve ñemongeta tekoháre ha taha'e voi política pública kuéra karaku.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Tojejapo tembiporu omoĩ porãva ha oñangarekóva economía oho porã haguã, toñopytyvõ añete umi política productiva ha ambiental política social ha tekoha ndive.
- Toñemongu'e oĩvéva política pública omombarete haguã chokokue rembiapo, hembiapo kuéra tomomba'e tekoha ha toñembosako'i ohuguaitĩ haguã cambio climático oútava.

- Toñemombarete umi jotoparã ojejapóva, oñeñe'ë haguã tekoháre kóva ohupyty va'erã komunida, tetã ha región, he'i háicha pe Acuerdo Marco sobre Medio Ambiente del MERCOSUR.

Directriz 23

Toñemoambue ha toñemomba'eve oñeñangareko porãve haguã tekoháre, producción ha consumo toi tekoha ykére.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Tojehai ha tojejapo mba'e porã ombohapéva osë porãve haguã producción ha consumo ombyai'íva tekoha, kóva oiko va'erã tetãpyre ha avei ko región pyrusukue javeve ha toikuaaa maymavaite.
- Toñemokyre'ỹ umi programa ohesape'áva iporãve haguã producción ha consumo oïvéva sector-pe: gobierno pegua ha socieda civil pegua.

- Tojepysove umi tembiapo guasu akãrapu'ãrã iporã ha oñangarekóva tekoháre, tojehecharamo umi sa'ive ombyaíva tekoha ha umi oñangarekovéva tekoha rekovére ojapo'ÿre joavy yvypóra apytépe.

EJE IX

Toiko añetehápe ñemongeta tema social rehe

Directriz 24

Toñemokyre'ý ñemongeta guasu organización social kuéra umi organismo omoakã ndive ombohape haguã política social.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Toñemokyre'ý ñemongeta guasu komunida guasu guive Unidad de Participación Social (UPS) ndive oñemoañete haguã ko Tembiapo guasu PEAS hérava.
- Toñeme'ëve ha toñemombarete umi espacio institución ryepýpe ojejapo haguã hekópe umi política maymavépe guarâ.

EJE X

Tojehecha mba'éichapa oñemba'apóta oñondive ko región-pe ojejapopa haguã hendáicha ha ojejuhu haguã viru ko'ã política social oiko haguã

Directriz 25

Tojeheka umi proyecto oñemotenondétava ojuhu haguã hetãme voi ha ambue tetãre viru ojejapo haguã ñekotevẽ háicha.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Tojejapo ha toñemombarete fondo oiko haguã umi política ha proyecto social región háicha.
- Toñemongu'e opaichagua mecanismo oïva ko región-pe ikatu haguã ojejuhu viru región akãrapu'ãrã.
- Toñembojoaju umi presupuesto ha viru oñeme'ëva peteĩ teĩ tetãmegua ikatu haguãicha oñondive-

pa oñemboguata proyecto social kuéra oïva ko región-pe.

Directriz 26

Toñemombarete Instituto Social del MERCOSUR (ISM) ha'ére pe organismo ome'ëtava apoyo técnico ojapo haguã PEAS.

Ojehupyty pya'e va'erã

- Toñeme'ë ISM-pe tembiporu oikotevëva ojejapo haguã, ojejapysaka ha oñemoirü haguã akóinte ha ojehecha jey haguã opaite proyecto social oikómava.
- Tomongu'e ha tomombarete opaichagua ñe'ëpeteï ha convenio de cooperación institución omba'apóva investigación-pe ndive oïva tetãpyre.
- Toñembohapepa opaichagua asociación-kuérape ojapo haguã proyecto social ojaposéva.

Instituto Social MERCOSUR-pe

Pe hérava Instituto Social MERCOSUR-pe (ISM), ojejapo kuri ombohape haguã tembiapo técnico político, kóva oñepyrü 18 de enero 2007-pe, upéicha omoneĩ va'ekue pe Consejo del Mercado Común (CMC/DEC N° 03/07), opytárõ guare peteĩ ñe'ẽme ija-týrõ umi Ministro ha Autorida kuéra Desarrollo Social Mercosur pegua Aty (RMADS)-pe.

Ko aty hérava RMADS-pe oike hína Ministerio kuéra ha Secretaría de Desarrollo Social rehe omba'apóva Argentina, Brasil, Paraguay ha Uruguay-gua, ko'áva omba'apo oku'e porã haguã pe instituto, oipytyvõ hikuái arandu ha viru rupive. Estado kuéra oĩva ko'ápe omondo peteĩ representante ha ojapo pe Consejo del ISM, kóva omyakã ha ombojoajupa tembiapo Dirección Ejecutiva ndive, tembiaporã oñem-

bohapéva ha avei oñangareko presupuesto ha opaite mba'e ojejapótava rehe.

Mbykyhápe, ISM hína pe omba'apóva técnica de investigación rupive, oñeha'ã oñangareko opavave rekoveré, pe ohecháva mba'épa ojechupytyséva ha mba'éichapa ojejapóta ikatu haguã iporãve opavave rekove, péva pe tuichavéva joajurã MERCOSUR-pe. Péicha hína, ISM rembiapo ombohetave ñeha'ã oikóva joajurãha ha péicha oipytyvõta oñemomichive haguã tejojoja'y ha tekojoavy aretéma oíva ko'ã Estado apytépe, oheka tuicha háicha yvypóra rekove iporãve haguã.

Tekotevẽ avei ñane mandu'a PEAS, ohai hague Directriz 26-pe, tekotevẽha oñemombarete Instituto Social del MERCOSUR (ISM)-pe, ha'ére pe oipytyvõtava técnica rupive opaite mba'e oiko haguã. Ojechupytyséva apytépe: tome'ẽ tembiporu oikotevẽva ISM-pe ikatu haguã ojapo, omoirũ, ha oevalua umi proyecto social; tomongu'e ha tomombarete opai-

chagua tembiapo joaju: toñemomýi ñe'ë peteĩ, convenio ha joajurã kuéra oĩva Estado kuérape institución ndive ikatu haguã oñembohape porã umi tembiapo teko porãverã oñemoañeteséva.

Tembiasa mbykymi

Oñepyrü ko Instituto omyakãrõ guare Pro-Tempore tetã Paraguay, julio 2009-pe, tetã omoñepyrüva uperõ pe Dirección Ejecutiva ko aty rehegua. Upérõ pe socióloga Dra. Magdalena Rivarola-pe oñemoĩ omyakã, ojapo ha omotenonde haguã ko tembiapo guasujete ha opyta táva Paraguay, Paraguái-pe, pe tenda akóinte oñemba'apo haguã.

Febrero 2011-pe oku'e kyre'ýma, oñepyrüma oike ipype umi funcionario omokyre'ýtava pe equipo técnico ha oñemoĩ peteĩ Consejo Político, upépe oĩ peteĩ representante omboúva umi tetãygua, ko'ávape ombou RMADS, jaikuaa háicha upépe ojehecha mba'e mba'épa tekotevëva ojejapo ha mba'éichapa

oñemba'apo pe Dirección Ejecutiva ndive. Ko'ãga, pe Dirección Ejecutiva omyakã hína asistente social Mg. Christian Adel Mirza, Uruguay gobierno omboúva, oïta upe tembiapópe julio 2013 peve.

Instituto ohekáva: taimbarete pe Dimensión Social MERCOSUR-pe, kóva rehe tojere opaite tembiapo oïva ko región-pe, ojejapóva guive jehapykuere rekápe, intercambio, tembiapo joaju, marandu oñemosarambíva política social rehegua, oipytyvõva guive teko porãverãre ko Región-pe, ha omkyre'ỹ haguã yvypóra rekove iporãve haguãicha.

Pe ohechaséva: Ko 5 año-pe Instituto Social del MERCOSUR imbaretétama ha oïvéva ohecha porãta kóva ha'eha peteĩ órgano técnico político ikatupyryva ha, oipytyvõva gobierno kuérape ombohape haguã umi tembiaporã oïva Política Social Región-pe, tui-chakua javeve.

Ohupytyśéva

- Tomoirü tembiaporã ojehei va'ekue, tomokyre'ÿ, tohechajey hapykuere, ha tomombe'u umi proyecto social oku'éva ko regiónpe.
- Tomokyre'ÿ ojejapove haguã investigación kuéra oipytyvõ porãve haguã umi oje'e ha ojehaíva tembiaporã, ha ojehecha porãve haguã tembiapokue política social ryepýpe.
- Tomboheta hetave umi tenda ikatuhápe ñehesa'yijo ha ojekuaauka opaite tema osẽ pyahúva ko MERCOSUR-ryepýpe.
- Toñembyaty kuaa tembiapokue, toñemombe'u teko arandu ha tojekuaauka opaichagua tembiapo osẽ porãva teko porãverã ñane región ha ñane Región mboypýri.

Hete rehegua

Ko Instituto oñemohenda kóicha: omyakã: Dirección Ejecutiva ha irundy Departamento:

Departamento Investigación rehegua ha Gestión Información–pegua. Ojapo va'erã opaichagua jeporeka ha arandurã, ombopypuku ha ombojovakéva, péva rupive ikatúta ojejuhu mba'e mba'épa ogehupyty va'erã ja'e haguã iporãveha tapicha rekove ko regiónpe, ombohetavéta avei umi espacio oñemombe'u haguã opa mba'e oikóva ko sistema ryepýpe.

Departamento Promoción ha Intercambio Políticas Sociales Regionales–pegua. Ojapo va'erã umi tenda oñeñomongeta, oñehesa'yijó, ha ojehai haguã opaichagua proyecto social regiónpe, ombokatu va'erã ojehechauka haguã tembiapo porã ikatu haguã ojekuaa ha oñembarete ñopytyvõ oñondivepa.

Departamento de Comunicación. Kóva pópe oï ohai haguã mba'éichapa oikuaaukátá umi tembiapo porãngue maymavépe tapichápe ha ISM-pe, kóva oi-

pytyvõta tembiapokue hesakã haguã, ha ikatúta oïvé-
va ojere hese, ha oipytyvõ avei sociedad civil guive.

Departamento Administración ha Finanzas. Kóva
oipytyvõ va'erã Dirección Ejecutiva-pe oïvéva tem-
biaporãme omohenda haguã hekoitépe administra-
ción, financiera ha avei umi tapicha oikéva omba'apo
ipype.

Contactos / Instituto Social del MERCOSUR

Director Ejecutivo: Christian Adel Mirza

Omyakãva Departamento de Administración y Finanzas
Celeste Acevedo

Omyakãva Departamento de Comunicación: Carla Aragão

*Omyakãva Departamento de Investigación
y Gestión de la Información:* Marcelo Mondelli

*Omyakãva Departamento de Investigación
y Gestión de la Información:* Carmen García

*Omyakãva Departamento de Promoción e Intercambio
de Políticas Sociales Regionales:* Mariano Nascone

Personal de Apoyo: Estefanía Vizioli ha Orlando Aguirre

Editora: Carla Aragão

Departamento de Comunicación Myakâhára

Instituto Social del MERCOSUR

Ta'anga: Archivo RMADS

Producción editorial: Tekoha

Asunción, Paraguay

Junio de 2012

INSTITUTO SOCIAL DEL MERCOSUR

Cnel. Rafael Franco N° 507, esq. Juliana Insfrán

Asunción - Paraguay

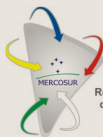
Telefax + 595 21 207 858

institutosocialmercosur@ismercosur.org

www.ismercosur.org

Ore moirûmi ko'ápe

Reunión de Ministros y Autoridades
de Desarrollo Social del Mercosur
y Estados Asociados

